

ČÁST VŠEOBECNÁ

Redaktoři: Plukovník gšt. Jiří Birula a podplukovník gšt. František Pohunek.

Štábní kapitán Josef Smazal:

Odměny a tresty ve vojenské výchově.

Vojenské odměny a tresty jsou prostředky výchovného působení každého velitele; na které místo však je zařadíme v celkovém výčtu výchovných prostředků, poznáme, až prostudujeme i ostatní, které poskytuje veliteli jednak jeho osobnost, jednak jeho služební postavení. Důstojníku, jemuž se ukládá značná odpovědnost nejen na bojišti, ale i v míru, dostává se přípravy pro budoucí jeho úkoly jednak ve vojenských školách, jednak v dalším sebevzdělání. Zračí-li se v duševním životě lidském tři prvky: rozum, cit a vůle, musí býti v životě každého velitele patrný trojí vliv, tvořící společně základní kapitál, věno, jež si přináší s sebou mladý adept našeho povolání do budoucího života a jež je obojí cestou výše uvedenou rozmnožováno; je to: intelligence, takt a charakter. Z těchto složek v jejich souhrnu i z každé jednotlivě vyplývají výchovné prostředky, jimiž lze působiti na celek, na jednotku i na jednotlivce. Ať pročítáme kteroukoli moderní učebnici pedagogiky, nalézáme v základě tyto výchovné prostředky: osobní příklad, slovo (dané jako rada, pokyn, návod, napomenutí, výstraha, rozkaz, zákaz), zaměstnání, dozor, odměny a tresty.

Prostředky, zdánlivě nečetné, stávají se však v svém mnohotvárném a různém použití několikanásobkem původního počtu. Zjistíme oprávněnost tohoto tvrzení na př. u osobního příkladu. Není to příklad jediného velitele, nýbrž velitelů všech stupňů, kteří přicházejí ve styk s vojínem, a to za všech okolností, na cvičišti, v kasárnách, v učebně, v dozorčí a strážní službě, na střelnici, po celou dobu výcviku, při závěrečných cvičeních, stále, vždy a všude. Představme si dále, po které stránce může nižší velitel působiti příkladem: vzornou ukázkou cviku, tělesnou zdatností při pochodech a v snášení námahy, chováním, vystupováním, držení těla, chůzí, živým vzorem ukázněnosti, přesnosti, dochvilnosti, družnosti, čestnosti, vlastenectví, spravedlivosti, odvahy, ráznosti, pohotovosti, energie, pracovitosti, iniciativy a důslednosti. Bohužel, velitel neznalý působivosti osobního příkladu může se za týchž okolností stát i šířitelem vlastností opačných. Ovšem, odpovědnost před zákonem a předpisy, reprezentovanými představenými veliteli, je mocnou brzdou podobných nedostatků. Z obojího však vidíme jasně zmnohonásobení tohoto jediného prostředku prostředím, okolnostmi a činiteli, kteří ho používají. Stejně je tomu i u slova, zaměstnání, dozoru, u odměn a trestů. Nelze si tedy stěžovati na jejich nedostatek.

Jak vidíme z předchozí analýsy osobního příkladu, je působení jím podmíněno cele vlastnostmi a schopnostmi vyplývajícimi z tělesné a duševní zdatnosti činitele vychovávajícího, z jeho osobnosti. Stejně je tomu i u výchovného prostředku, jež nazýváme úhrnným názvem „slovo“ a jehož použití jest ještě mnohotvárnější nežli příklad, prameníc se však stejně z osobnosti velitelovy. Na tom, jak dovede velitel použití těchto dvou osobních výchovných prostředků v svém působení, závisí pak jeho

vážnost, osobní autorita, z níž v kladném případě vzrůstá obapolná důvěra, pilíř veškerého našeho konání a podnikání.

Kromě uvedených dvou prostředků, jež se pramení z osobnosti představeného, podporují velitele v jejich odpovědné práci prostředky, propůjčené jim státní mocí. Autorita státní, zračící se v jejich pravomoci, vyplývá z úřadu, jež zastávají. Je to moc státu, která svěřuje velitelům jednotek právo řídití zaměstnání jejich podřízených, míti dozor nad jejich životem služebním i mimoslužebním a právo udíleti odměny a tresty podle zásluhy a provinění, zavazuje zároveň každého občana ve zbraní k naprosté poslušnosti. Nesmíme zapomínati, že tato práva s hlediska podřízených jsou z našeho hlediska povinnostmi našeho úřadu. Jsme povinni zaměstnávatí své vojiny tolik a tak, aby bylo včas dosaženo konečného cíle vojenské služby, t. j. potřebné přípravy k boji; jsme povinni bdíti nad nimi stále, aby je nic neodvádělo se společné cesty ke konečné metě, a jsme povinni odměňovati jejich zásluhy a trestati jejich provinění, aby chod služby, život velkého armádního organismu nebyl nejen v nejmenší jeho části někým anebo něčím rušen nebo brzděn, ale aby byl též usnadňován a zdokonalován.

Jak vidíme z dosud zjištěné části naší otázky i jak uvidíme v odstavcích následujících, odměny a tresty jsou samostatným výchovným prostředkem ve dvou formách, již svým umístěním v celkovém výčtu posledním. Zdůrazňují obojí, jak odměny, tak tresty, jednak pro odlišnost obou od ostatních výchovných prostředků, jednak pro jejich společné znaky.

Denní zkušenost nás učí, že společnost odměňuje dobré skutky, jež jsou na prospěch společenského celku, v němž žijeme, a trestá skutky špatné, jež podvracejí její řád nebo porušují zákony a pravidla, jimiž je upraveno naše soužití. Každý normální jedinec je nadán svobodnou vůlí, pomocí níž se může rozhodnouti, v jakém poměru k společenskému celku chce žiti. Vůle lidská jde ruku v ruce s odpovědností; rozhodnu-li se pro nějaký čin, přikročím-li k provázení svého rozhodnutí, musím si nutně uvědomiti, že tímž okamžikem беру na sebe plnou odpovědnost za svůj skutek. Poněvadž je každý z nás nadán schopností mysleti, poznávati a usuzovati, je povinností každého znáti pravidla, zákony a nařízení části lidské organisace, v níž žijeme, a tedy právem neznalost zákonů neosvobozuje. Se znalostí zákonných ustanovení a předpisů těsně souvisí vědomí odpovědnosti, o níž jsem se zmínil dříve.

Koná-li někdo více, nežli jest jeho povinností, uloženou mu společenskou organisací, mluvíme o zásluze; odbývá-li však své povinnosti, porušuje-li daná pravidla, jedná-li proti nim a poškozují-li tím zájmy celku, jde o provinění. V obou případech se mu dostane odplaty, a to buď vnitřní, již je schvaluje nebo vyčítavý hlas svědomí, nebo odplaty vnější ve formě odměny nebo trestu. Odměna se tak stává odplatou za zásluhu, trest za provinění. Stejný původ je prvním charakteristickým znakem, společným oběma formám odplaty.

Ať jde o zásluhu neb o provinění, je třeba hodnotiti pohnutky, které k činu vedly. Pohnutky mohou značně změnit, zvýšiti nebo snížit hodnotu činu, právě jako účel a povaha skutku, úmysl, kteréhožto vlivy zahrnujeme pod společný název okolností, a to u trestu buď pohnutími anebo přítěžujícími. Trestní právo vidí podmín-

ku trestnosti „v příčinné souvislosti mezi činem a výsledkem“ (na př. mezi výstřelem a smrtí). Nestačí však všimati si jen vnější souvislosti, i psychické (duševní) souvislost má velký význam. Je rozdíl mezi případem, kde při stejné příčinné souvislosti pachatel výsledek chtěl, výsledek sice nechtěl, ale jeho možnost předvídal (nebo aspoň mohl předvídati) a konečně výsledek nechtěl a předvídati nemohl. V prvním případě mluvíme o úmyslu (chtěl), v druhém o nedbalosti (nechtěl, ale předvídal anebo mohl předvídati), v třetím o náhodě (nechtěl a nemohl předvídati)“. (Pplk. Dr. J. Lepšík: „O voj. trestních zákonech“, Praha 1927, str. 30.) Ačkoli velitel nezná tak jemných právních fines, vyčítá instinktem nebo rozezná úsudkem mravní hodnotu nebo vadu činu a podle ní rozhodne o stupni odplaty. Jest jasné, že čím jsou síly slabší, čím je výkon nesnadnější a čím jsou poměry nepříznivější, tím je mravní hodnota dobrého skutku větší a odměna zasluženější. Opačně je tomu u provinění a trestu.

Již z těchto počátečních několika nahozených myšlenek o odměnách a trestech jako o výchovném prostředku vidíme komplikace a obtíže, kladoucí se veliteli v cestu. Tento prostředek totiž není tak jednoduchý svým použitím jako prostředky předchozí. Vyžaduje opory nejen státní autority, ale i osobní vážnosti. Při dozoru a při zaměstnání lze vystačiti s autoritou, kterou nám propůjčuje úřad, funkce, hodnost. Při použití odměn a trestů ve výchově stávají se intelligence, takt a charakter opět základní podmínkou, neboť plnice svou povinnost, úřední, konáme ji vedeni těmito třemi vůdčími složkami naší duše. Všech tří je zároveň potřebí.

Nahlédneme-li do Služebního řádu, překvapí nás na první pohled nesrovnatelnost mezi počtem odměn a počtem trestů. Proti čtverým odměnám stojí trojí důtky, patero pořádkových trestů a čtvero trestů na svobodu. A přece, zamyslíme-li se nad touto nápadnou diferencí, pochopíme její oprávněnost a nutnost. Dobro, pravda a krásno je prosté a jednoduché, proto odměna, uznání a pochvala jsou též prosté, málo proměnlivé formy. Naopak, chyby a poklesky, opominutí a provinění jsou velmi různé a složité svými příčinami a okolnostmi, pročež i forem odplaty za ně je mnohem více, nežli je tomu u odměn.

Zopakujme si, které odměny zná náš Služební řád? Služební předpis A-I-1 v § 95 vypočítává tyto druhy vojenských odměn:

1. Ústní a písemné pochvalné uznání v rozkaze jak pro jednotlivce, tak pro jednotky.
2. Přednost při udělení dovolené podle příslušných předpisů pro mužstvo.
3. Mimořádné povýšení pro mužstvo.
4. Pochvalný dekret.

Všimneme-li si těchto druhů odměn blíže, vidíme značnou nevýhodu v tom, že při udělení odměn uvedených za 2, 3, a 4 je velitel podstatně omezen; při přednostních dovolených je vázán služebním předpisem A-V-2, termíny nástupu dovolené, počtem dovolenců, zajištěním strážní a dozorcí služby, seznamem obcí, zamořených nakažlivými chorobami atd. Podobně je tomu i při návrhu na mimořádné povýšení, kde musí velitel míti zřetel nejen na okolnosti uvedené ve Služebním řádě (úměrnost odměny k zásluze, způsobilost pro vyšší hodnost), ale i na systemisovaný počet poddůstojníků. Tím je rozsah odměn velmi snížen, neboť zbývá jediné po-

chvalné uznání, jež má povahu čistě individuální odměny, kterou lze především udělit ve dvou formách — ústně nebo písemně. Mimo to písemné pochvalné uznání je možno stupňovati udělením v rozkazech postupně vyšších velitelství (rota, prapor, pluk, posádka, divise, ZVV., MNO.), čímž je oceněn stupeň individuální zásluhy a čímž se tento druh odměn zmnohonásobní.

Pokud jde o pochvalný dekret, přičiňuji zde ihned malou poznámku, poměrně důležitou s počátku výcviku, kdy duše vojínova není nasycena množstvím nových pojmů, kdy jest jim nejpřístupnější; již v té době je třeba o odměnách zapřísti rozhovor, upozorniti na význam pochvalného dekretu, ukázati jim jej nebo jej vyvěsiti na přístupném místě (na chodbě, v učebně atd.), aby se stal účinnou vzpruhou a názorným vodítkem, nutícím k ctizádosti a k ušlechtilé závodivosti.

Správně ovšem podotýká služební předpis při pochvalném uznání, že „prosté plnění zřejmých povinností není dostatečným důvodem k udělení“: tato zásada platí stejnou měrou i pro ostatní odměny.

Ovšemže si tyto druhy odměn každý velitel rozmnoží improvisovanými odměnami vlastními; ať již různě stupňovanou okamžitou pochvalou, projevem spokojenosti, dovolením přes večerku neb odměnami věcnými nebo peněžitými. Nemyslím tím jen odměny peněžité za vynikající výkon ve střelbě, ve vrhu granátem a v odhadování vzdálenosti, které nařizuje ostatně služební předpis P-III-1 a H-III-1. Pokud jde o hospodaření se střeleckým pausálem, je třeba shromáždití určité zkušenosti vlastní a rozumně vydávati, abychom se nedopustili dvou základních chyb: abychom neplýtvali s počátku odměnami z něho, takže při obtížnějších výkonech pozdějších čísel programu nemáme již peněz, nebo abychom nebyli příliš skoupí, takže i po absolvování celého výcviku střelce, úderníka a odhadce zbývá nám nevydaná částka.

Studujeme dále zásady, jichž musí dbáti velitel odměňující své podřízené. A tu bych na první místo položil spravedlivost při udělení odměn. Tato zásada je požadavek prastarý, jak viděti z výroku J. A. Komenského o škole: „Věztež, že spravedlivé rozdělování odměn a trestů základem je trvání této obce.“ — Tvrdí-li se, že „spravedlnost je základem státu“, platí to v míře nemenší o vojsku. I na nás ještě dnes po více než 25 letech působí týmž pocitem hořkosti výrok gen. Rennenkampfa, trpce žalujícího, že „za půldruhého roku (ruskojaponské války) viděl jen jediný případ spravedlivého vyznamenání.“ — (Plk. Bajkov: „Vlastnosti vojenských činitelů.“) Jak těžko musí býti vojákům takové armády, která bojujíc za nejsvízelnějších poměrů zásobovacích a evakuačních nenalézala uznání. Takové otázky a stížnosti vířící v masách vojsk jsou pramenem další vnitřní nezdravoty, náказы, již podlehnou dříve nebo později i mravně silnější individuality. Ospravedlivě udělená odměna působí neméně zhoubně nežli nezaviněný trest, neboť v obou případech se budí v ě d o m i k ř í v d y, jež je hrobem družnosti, důvěry ve velitele a velitelské autority.

Další zásada pro udělování odměn souvisí s předchozí: Odměna buď přímým d ů s l e d k e m nadprůměrného výkonu, t. j. buď udělena co n e j d ř í v e po č i n u a buď ú m ě r n ě jeho hodnotě. Má-li odměna splniti svůj účel, musí býti uvedena i časově v souvislost se skutkem, jenž zavalil příčinu k ní. Ovšem, dříve nežli odměníme, uvažujme o okolnostech, jež k činu vedly: o pohnutkách, o úmyslu, o povaze skutku i o povaze původce jeho. Okolnosti totiž, jak víme ze zkušenosti, značně zvyšují nebo snižují hodnotu skutku.

Podporujeme vždy odměnou „horlivost, vynikající smysl pro kázeň a povinnost, obětovnost, zvláště pak každé zdárné iniciativní jednání“ (A-I-1, čl. 94). Neplýtváme odměnami, abychom nevyčerpali příliš brzy své zásoby a aby nezůstal později neodměněn čin vynikající hodnoty! Nedávejme se unést nadšením, nehledejme a neužívejme superlativů tam, kde stačí pouhé konstatování fakta a projev uspokojení. Neodměňujeme jen nadání a vrozené schopnosti, nýbrž i trpělivost, vytrvalost a houževnatou pili, jež produkuje vynikající výkony i přes překážky, kladoucí se v cestu.

Ještě obtížnější a odpovědnější nežli odměňování je udílení trestů. Podobně jako odměna budí libý pocit, neboť znamená dočasné ukojení sebelásky, lidsky pochopitelné a společné všem, budí trest nelibost, vědomí vlastní viny a stud. Častějším opakováním může nastati:

a) u povah tvrdších otupění, otrlost a lhostejnost,

b) u povah měkčích zvýšená, až chorobná precitlivělost, vědomí vlastní méněcennosti, jež pak vede k činům dalším dalekosáhlého významu pro dotčené individuum tohoto typu (hrubé porušení kázně u prudké emoce, sebevraždy, deserce atd.).

Jsem dalek toho viděti v častějším trestání jakousi „hrůzovládu tyranisujících důstojníků“, avšak vidím v tomto zjevu nedostatek pochopení pedagogického a psychologického významu trestu. Plk. gšt. Birula správně podtrhuje v své knize „Velitel v míru a ve válce“ „psychologii prvního provinění“ a doporučuje nejen důkladnou úvahu před prvním použitím kázeňské pravomoci, ale i určitou blahovůli, neboť „promíneme-li mu jeho první neb i druhý kázeňský čin, dosáhneme velmi často lepších výsledků, působíme-li při tom zároveň na jeho morální cit, než kdybychom ho náležitě potrestali“ (str. 75). Před trestem musí vždy předcházeti poučení, a proto stejně jako o odměnách promluví velitel roty brzy po nástupu nováčků do činné služby v stručném rozhovoru s vojínem „o záznamu o trestech, o výhodách bezúhonnosti, která může býti základem k povýšení, k vyznamenání, k přijetí do státních služeb, k dovolené atd., jež úplně postačí, aby nováček pochopil onen důraz, který se v armádě klade na ohraničení kázeňských a trestních deliktů ve vojsku“ (Birula, str. 69). Téhož názoru je i francouzský vojenský spisovatel Gavet, jenž v své mistrné knize „Umění velitelské“ (VÚV, Praha) radí: „Chcete-li vychováti vojáky hrdé, odvážné, vojáky, kteří oddaně půjdou s vámi do útoku, nesmíte je zotročiti“; na jiném místě pak správně konstatuje: „Poctivců nevytvoříme strachem z četníků, ani statečných vojáků strachem před trestem“ (str. 101). Ty tam jsou doby, kdy trest byl aktem pomsty, prováděným ve vášnivém afektu (o tom svědčí i krutost těchto trestů); rovněž dnes již nesouhlasíme s názorem, který vyplynul z učení o přirozeném právu, o trestech jako o odstrašujícím prostředku. V moderním životě a zvláště v moderní armádě může míti trest účel jen jediný: polepšiti pachatele a uvést jej zpět na cestu kázně, povinnosti a cti. Trestem je vina odpykána. Proto jakkoli hromadit a spojovat prostředky, jež jsou více méně dalšími tresty nebo formami trestu, je nepedagogické. Jimi právě se uzavírá cesta k návratu. Služební řád zná jen spojování trestu kasárního vězení s prací mimo střidu a vyloučení z řádné dovolené s trestem pořádkovým nebo na svobodě (čl. 254). Jiných forem nezná. Právě tak nezná hromadných trestů, kromě omezení vycházky podle § 28, čl. 196. („Za mimořádných poměrů, kde toho vyžaduje bezpečnost nebo potřeba

zachování kázně, jsou oprávněni velitelé vojskových těles aneb odloučených oddílů vycházku mužstva z kasáren buď omeziti neb ji zakázati vůbec". (Str. 83.) Z téhož důvodu souhlasím s dr. Gustavem Haberm, jenž ve spise „Grundzüge der soldatischen Erziehung" (Beltz, Langensalza, 1929) takto odmítá staré výcvikové a kázeňské formy, dědictví bývalého režimu: „To, co vlastně mělo býti výcvikovým prostředkem, bylo legalisováno ve formě cvičení po zaměstnání a cvičení z trestu k účelům kázeňským". A na jiném místě rozvádí tento zjev po jiné stránce: „Často se opětujícím případem je též kategoricky nařizovaný zpěv při návratu ze zvlášť namahavých cvičení. Co hořkosti bývá způsobeno, když se dostaví následky toho, že rozkazu ke zpěvu nebylo ihned uposlechnuto. Osvěžující účinek zpěvu nelze popírat, avšak použití rozkazovací formy a velitelské autority v tomto případě je a zůstane vždy pedagogickým omylem". (Str. 76.) Týž autor připomíná svým krajanům účel trestu, který byl uložen do pruského Služebního řádu již r. 1788: „Každý vinník musí býti veden k přesvědčení, že chybil a že si trestu zasloužil, aby se působením trestu dostavilo zlepšení a nikoliv opak, lhostejnost". (Str. 79.)

Nelze tedy s hlediska výchovného souhlasiti ani s kumulací trestů za týž delikt ani s hromadným trestáním, zvláště s trestnými cvičeními, neboť zaměstnání a práce musí býti radostí a nikoli trestem. Používáme-li přes to cviků nebo cvičení jako trestu, nedopracujeme se po výcvikové stránce žádného úspěchu a mimo to vedeme tím k odporu nejen k zaměstnání, ale i k celé instituci vojenské.

Z důvodů výše uvedených lze tedy jen souhlasiti s názorem mj. K. Teringla (Voj. vých. III/2-3), že „z trestů jest vyloučiti tělesné tresty, práce z trestu, tresty hromadné a samosoudy (lynchování, „deka", „hobl"), tyto pro nebezpečí vážného ublížení na těle". Dodávám: všechny tresty, které výslovně neuvádí služební předpis A-I-1 v čl. 251. Nevidím v samosoudech, jež by prováděli vojín sami mezi sebou, nějaký esprit de corps, plukovního nebo rotního ducha a p. Naopak, mohou se zvrhnouti ve vyřizování osobních účtů, jež s kázní nebo s duchem jednotky nemají vůbec nic společného, nehledíme-li již k známé pravdě, že „dav nikdy nesoudí spravedlivě".

Namítne se snad, jak a které tedy tresty voliti, aby účinně splnily svůj výchovný a polepšovací účel? Uvážíme-li problém ten řádně, dojdeme k jedinému možnému závěru, jež jsme poznali již ve výcviku: Individuálně řešiti každý čin. To předpokládá zásady, jež jsme si vyvodili již na počátku tohoto článku. Známe-li dobře povahu provinilcovu, nebude nám nikdy obtížné nalézti úměrný a vhodný trest pro něho. Vojína, který je v naprosto cizím prostředí, vzdálen od domova, nepotrestáte účinně odnětím dovolení zůstatí přes večerku mimo kasárny, pro jiného však, který má v místě posádky domov nebo známé, bude to trest velmi těžký.

Aby tresty na svobodě byly účinné, je třeba dbáti, sáhne-li se již k nim vzhledem k závažnosti deliktu, aby poměry ve věznici nebyly pravým opakem účelu trestu. Nesmí-li voják ve vězení kouřiti, nesmí se státi, aby si potřeby k tomu přes mnoho prohlídek do vězení přinesl. Vojín trestaný samovazbou musí býti skutečně v cele sám a ani z nedostatku místa nesmí býti dán do cely společně. Jsou-li již poměry takové, že v tomto požadavku není možno dostáti, je lépe trest přerušiti neb odložit do té doby, až se poměry upraví. Při zostřené samovazbě je nutno v den postu do-

hlédnouti na kuchaře a na dozorčí orgány, aby toto omezení bylo přísně dodrženo, stejně jako zajistiti dozor na vězeňskou stráž v den zatemnění vězeňské místnosti. Trest musí tedy býti účinný individualitě pachatelově, jakož i poklesku a stupni ohroženého zájmu a musí býti účinný, aby vědomí viny bylo vzbuzeno.

Postup při udílení trestů popisuje Služební řád tak výstižně, ve formě co nejstručnější, takže bude zcela na místě zopakovati si zde části článků 286—288. „Představený je povinen potrestati kázeňský poklesek, nelze-li účinku očekávati od poučení, napomenutí nebo výstrahy, zvláště projevuje-li vinník neposlušnost anebo nedostatečný cit pro povinnost“.

„K a ž d ý k á z e ň s k ý t r e s t , z v l á š t ě p r v n í t r e s t u o s o b b e z ú h o n n ý c h , l z e u l o ž i t i j e n p o n á l e ž i t ě r o z v a z e , k d y ž b y l p ř í p a d ř á d n ě v ý š e t ř e n a o b v i n ě n ý v y s l e c h n u t , a n i k d y v p r v n í m r o z č í l e n í“.

„Trest nesmí býti projevem osobního nepřátelství nebo chvilkové rálosti. Představený, dříve než trestá, zrale uváží, zda byl skutek nebo výsledek, za nějž obviněný ručí, způsoben ze zlého úmyslu či z pouhé nedbalosti nebo náhodou. Kázeňský trest nejlépe dosáhl svého účelu, jestliže polepšil vinníka a upevnil kázeň.“

„Při každé výměře trestu musí míti představený zření k dosavadnímu chování podřízeného, k jeho vzdělání, k předvídanému účinku trestu, k povaze skutku a k zájmu jím ohroženému, jakož i k jiným polehčujícím a přitěžujícím okolnostem.“

V těchto odstavcích je uložen vlastně téměř celý návod, jak a kdy udíleti tresty. Vylučuje zbytečnou tvrdost, neboť žádá spravedlivé užívání kázeňské pravomoci a užívání s rozvahou, jež imponuje důstojným klidem. Tím se ocitáme u další části, u formální stránky udílení trestů.

V jednom z předchozích odstavců jsme vyloučili z kategorie trestů jejich spojování, jiné nežli stanoví Služební řád. Co jiného nežli takovou kumulaci trestů jest udílení jich formou nedůstojnou, s křikem, se spíláním a s nadávkami, jež do slovníku inteligentního a charakterního může důstojníka nepatří. Již v r. 1919 nás pan prezident v své řeči upozornil, že český výraz „důstojník“ má na mysli právě onu důstojnost, která souvisí s jeho úkolem a funkcí, kdežto tentýž pojem v cizích řečích — officier, Offizier — vztahuje se spíše k obsahu této funkce, k službě. A nikde snad tato důstojnost není tak nutná a naléhavá jako v trestání. Chceme úroveň vojinů povznášeti, proto nesmíme degradovati ani svou řeč, plnice ji drsnou hrubostí. Totéž nelze trpěti ani u našich podřízených. Nadávkami snižuje se lidská důstojnost, a to spíše toho, z jehož rtů vycházejí, nežli toho, na jehož hlavu dopadají a jehož duši zraňují. Nesmíme zapomenouti, že v rozčilení často pronešeme slova, jež v zápětí bychom rádi vzali zpět, kdyby to bylo možno, a musíme se proto cvičiti v sebeovládání. Oč více imponuje klidně vedené vyšetření u raportu, bez zbytečného rozčilování, zakončené prostým konstatováním fakta. Neudílí-li velitel trest přímo u raportu, vytváří si sám časový odstup, neboť má od hodiny raportu do 15—16 hodin, kdy nadiktuje trest do denního rozkazu, dostatek času k zralé úvaze a k eventuálním doplňkům vyšetření a osvětlení celého deliktu. Ukvapenost nevede ani v kázeňské pravomoci velitelově k cíli. Takovým postupem, jak bylo výše popsáno, projeví se nejlépe princip neosobnosti v trestání, jež velitel musí konati jako svou povinnost nestranně, důrazně, s vyloučením všech osobních vlivů, zájmů a libovůle. Vojin! musí dojíti k přesvědčení, že tam, kde půjde o porušování zájmů